Eerste Kamer der Staten-Generaal 1

Vergaderjaar 2015–2016

34 199 Voorstel van wet houdende regels met betrekking tot de productie, het transport, de handel en de levering van elektriciteit en gas (Elektriciteits- en gaswet)

F

VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR ECONOMISCHE ZAKEN[1]

Vastgesteld 14 december 2015

De memorie van antwoord heeft de commissie aanleiding gegeven tot het maken van de volgende opmerkingen en het stellen van de volgende vragen. De commissie verzoekt de regering de vragen uiterlijk 16 december 2015 om 12.00 uur te beantwoorden. Vertrouwende op een volledige en tijdige reactie achten de leden van de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel voldoende voorbereid.

Inleiding

De leden van de **CDA**-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de beantwoording van hun vragen door de regering. Zij hebben nog enkele aanvullende vragen.

De leden van de **SP**-fractie danken de regering voor de beantwoording van hun vragen. Zij hebben nog de volgende vragen.

De fractieleden van **GroenLinks** danken de regering voor de beantwoording. Zij hebben nog een aantal nadere vragen.

De leden van de fractie van de **ChristenUnie** hebben met belangstelling maar ook met zorg kennisgenomen van de memorie van antwoord wat betreft de beantwoording van de gestelde vragen over het groepsverbod. Deze leden maken graag van de gelegenheid gebruik nog enkele vragen over dit onderwerp te stellen.

[1] Samenstelling:
Ten Hoeve (OSF), Huijbregts-Schiedon (VVD), Koffeman (PvdD), Kuiper (CU), Schaap (VVD), Flierman (CDA), Ester (CU), Postema (PvdA), Van Strien (PVV), Vos (GL), Kok (PVV) *(vice-voorzitter)*, Bruijn (VVD), Gerkens (SP) *(voorzitter)*, Van Apeldoorn (SP), Atsma (CDA), Dercksen (PVV), Jorritsma-Lebbink (VVD), Van Kesteren (CDA), Krikke (VVD), Meijer (SP), Pijlman (D66), Prast (D66), Van Rij (CDA), Van Rooijen (50PLUS), Schalk (SGP), Schnabel (D66), Verheijen (PvdA), Vreeman (PvdA).

kst-34199-F
ISSN 0921 - 7371
’s-Gravenhage 2015

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

In de beantwoording constateert de regering dat er op dit moment «geen sprake van een Europees gelijk speelveld»[2] is. Vindt de regering dat een tekortkoming? Hoe verhoudt de Nederlandse inzet in het Europees energiebeleid zich tot deze constatering? Streeft de regering naar een verdere liberalisering of harmonisatie van de energiemarkt in Europa? Hoe past de handhaving van het groepsverbod, dat de regering nastreeft, in dat perspectief?

De Autoriteit Consument & Markt (ACM) heeft het nog niet gesplitste bedrijf Eneco onlangs laten weten dat de splitsing van het bedrijf per 31 januari 2017 moet zijn voltooid, zo hebben de leden van de CDA-fractie vernomen. Hoewel de ACM zich aan de geldende wet houdt, rijst de vraag of het voor de hand ligt juist nu deze mededeling aan Eneco te doen. De ACM heeft, naar mag worden aangenomen, kennis van de discussie in de voorbereiding van de behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer over de handhaving van het groepsverbod. Staat de regering achter de mededeling van de ACM op dit moment? Zo nee, heeft zij dat de ACM laten weten? Zo ja, welke betekenis heeft het debat in de Eerste Kamer over dit onderwerp dan voor haar?

Uit de beantwoording van vragen menen de leden van de CDA-fractie af te leiden dat de regering meent dat een zelfstandige systeembeheerder een hogere kredietwaardigheid heeft dan een systeembeherend onderdeel van een bedrijf dat geïntegreerd werkt. Is dat juist?

De leden van de CDA-fractie hebben ook nog enkele vragen over de mogelijkheden van systeembeheerders en infrastructuurbedrijven om eventueel op experimentele basis te participeren in lokale initiatieven die passen in de energietransitie.
Is het denkbaar dat nieuwe lokale bedrijven ontstaan die kleinschalige productie, levering en netbeheer combineren, bijvoorbeeld op de schaal van een dorp? Zijn er eisen wat betreft de eigendom van dergelijke bedrijven? Is een dergelijk initiatief alleen op experimentele basis of ook blijvend mogelijk?
In hoeverre kunnen systeembeheerders op experimentele basis participeren in lokale initiatieven? Als zij niet zelf de productie van energie voor hun rekening nemen, mogen zij dan een rol vervullen bij het opwerken van de energie ten behoeve van invoeding op het net, en bij de invoeding zelf?

De leden van de CDA-fractie stellen dezelfde vragen voor infrastructuurbedrijven. Kunnen zij participeren in experimenten met kleinschalige, lokale energieproductie?

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

Als antwoord op vragen van de fractieleden van D66 geeft de regering aan dat het groepsverbod van belang is voor een CO_2-arme energievoorziening die veilig, betrouwbaar en betaalbaar is. Kan de regering aangeven waarom er momenteel geen sprake zou zijn van een veilig, betrouwbaar en betaalbaar systeem? Is het huidige systeem minder CO_2-arm? Heeft de regering het idee dat splitsing de bedrijven Delta en Eneco ertoe zou bewegen meer te investeren in duurzame alternatieven voor fossiele energie? En dat zij hiervoor bijvoorbeeld meer middelen zouden kunnen vrijmaken, ofwel op de kapitaalmarkt tegen dusdanig gunstige tarieven kunnen lenen dat investeringen in duurzaam voor een

---

[2] Kamerstukken I 2015/16, 34 199, E, p. 3.

aanvaardbaar bedrag gedekt kunnen worden? Graag zien de leden van de SP-fractie een toelichting op het antwoord.

Op de vraag van de leden van de SP-fractie of niet reeds gestart kan worden met de tender voor windenergie op zee, en of het tijdig is als het wetsvoorstel op 1 maart 2016 in werking treedt, komt een lang antwoord. De regering zegt echter geen nee, maar noemt het idee slechts onverstandig. Mogen de SP-fractieleden aannemen dat het wel degelijk mogelijk is om met de tender voor windenergie op zee te starten als het wetsvoorstel uiterlijk op 1 maart 2016 is aangenomen? Is de regering het met hen eens dat de tender gebaseerd is op de Wet windenergie op zee, ook indien het wetsvoorstel niet of nog niet aangenomen is?

Op de vraag naar de mogelijkheid om een novelle in te dienen, antwoordt de regering dat zij dit onwenselijk vindt, omdat dit idee in de Tweede Kamer is afgewezen. Tijdens het kennismakingsgesprek met de leden van de vaste commissie voor Economische Zaken van de Eerste Kamer gaf de Minister aan dat een novelle te veel tijd zou vergen, waardoor windenergie op zee in gevaar zou komen. Uit het feit dat er in slechts een ruime week tijd een novelle geproduceerd kan worden over het Belastingplan 2016, en deze al volgende week door de Eerste Kamer behandeld wordt, zelfs zonder advies van de Raad van State, leiden de SP-fractieleden af dat het argument «tijd» oneigenlijk is. Is de regering het met hen eens dat het mogelijk is om middels een novelle het groepsverbod uit de Gas- en elektriciteitswet te halen, en er toch voor gezorgd kan worden dat windenergie op zee geen oponthoud lijdt?

Meerdere fracties vroegen of ontvlechting bij Delta en Eneco in zekere zin al is ingevoerd door bestaande bepalingen, zoals het beleningsverbod, het feit dat de systeembeheerder een aparte rechtspersoon is, doordat vermogens zijn losgekoppeld en dat een kwaliteits- en capaciteitsdocument (KCD) moet worden ingediend en of het privatiseringsverbod het net beschermt. Naar de mening van de SP-fractieleden zijn deze vragen niet afdoende beantwoord. De regering grijpt terug op de Wet onafhankelijkheid netbeheer (WON), maar gaat niet in op de genoemde argumenten. Kan de regering alsnog inhoudelijk op de huidige, reeds bestaande bepalingen ingaan die de netwerkbedrijven ontvlechten van de andere delen in de holding?

De leden van de SP-fractie vroegen of het zo is dat Nuon en Essent door hun overname ook systeembeheerder zijn en daarmee in de praktijk nooit echt gesplitst zijn geweest. De regering antwoordt hierop dat Nuon en Essent productie- en leveringsbedrijven zijn, die geen Nederlandse systemen in eigendom hebben. Kan de regering deze vraag beantwoorden door te kijken naar de holdings waartoe Nuon en Essent behoren, respectievelijk Vattenfall en RWE? Nuon en Essent zijn immers in toenemende mate geïntegreerd in hun moederbedrijven en bestaan steeds meer als enkel merknamen.

Volgens de jaarverslagen van Nuon, Essent, E.ON NL en GDF SUEZ NL worden deze dochterbedrijven van de respectievelijke moederbedrijven Vattenfall, RWE, E.ON en GDF volledig of bijna volledig centraal gefinancierd door deze bedrijven met netten in de holding. Is de regering het ermee eens dat de Nederlandse dochterbedrijven daarmee ook profiteren, wat betreft de kosten van het aantrekken van kapitaal, van het feit dat de netten in de holding zitten?

Op de vragen van de fractieleden van de SP over switchpercentages en groothandels- en leveringstarieven, stelt de regering dat in een aantal landen dit gunstiger is en in een aantal landen ongunstiger. Kortom, het

switchpercentage en de relatie tussen groothandelsprijzen en leveringstarieven blijkt in een aantal landen die ongesplitst zijn gebleven gunstiger dan in Nederland. Hoe kan de regering dan vervolgens concluderen dat splitsing hier de reden is dat het gunstiger uitpakt in Nederland, terwijl andere ongesplitste landen beter scoren?

Op de vraag of Nederland het enige land is in Europa met een groepsverbod voor regionale netbeheerders, geeft de regering geen antwoord. Zij gaat wel in op een voorbeeld in Hamburg om te beweren dat ook in Duitsland deze beweging wordt ingezet. Thans is echter de situatie dat de vier grootste energiebedrijven in Duitsland alle ongesplitst zijn en zelfs nog verder integreren. Zowel E.ON als RWE heeft recent aangekondigd het model van Eneco te gaan volgen en kolen en kerncentrales apart te zetten en door te gaan met een holding met levering, duurzame productie en netten. De nummer 3 van Duitsland, EnBW, koopt zelfs nog gasnetten er bij, en de nummer 4, Vattenfall, is natuurlijk een Zweeds staatsbedrijf met 1rtikel oen aansluitingen in Zweden. Daarachter komen 860 zogenaamde Stadtwerke, waarvan de getallen geheim worden gehouden door branchevereniging VKU, maar aan een Britse onderzoeker uit Oxford werd ontvouwd dat de «vast majority» zowel netten als levering doet. Wat vindt de regering ervan dat in Duitsland, net als in de rest van Europa, geïntegreerde energiebedrijven inclusief netten de norm zijn en zij er toch in slagen om leveringszekerheid te bieden en tegelijkertijd een hoog percentage hernieuwbare energie (in vergelijking tot Nederland) te realiseren?

De Hoge Raad heeft de toetsing van het groepsverbod aan het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens terugverwezen naar het gerechtshof in Amsterdam. Deze uitspraak wordt begin 2017 verwacht op het moment dat splitsing al een feit zou zijn voor Eneco en nagenoeg voor Delta. Indien Eneco en Delta in het gelijk worden gesteld, maar ondertussen moeten splitsen, hebben zich onomkeerbare effecten voorgedaan die niet meer kunnen worden hersteld. Kan de regering aangeven hoe hoog de schadeclaim van Delta en Eneco dan kan uitpakken voor de Staat?
De regering heeft nog niet kunnen onderbouwen dat er mogelijk een goede grond zou bestaan voor schadeclaims indien zij het groepsverbod wijzigt. Ook bij herhaaldelijk verzoek is hier geen antwoord op gekomen. Wel is er nog een kans op schadeclaims van Eneco en Delta indien deze bedrijven door het gerechtshof in Amsterdam in het gelijk worden gesteld indien de rechter het groepsverbod strijdig acht met het Europese Verdrag voor de rechten van de Mens. De Hoge Raad heeft deze toetsing terugverwezen naar het hof, waarvan een uitspraak begin 2017 wordt verwacht. Indien Eneco en Delta daarvoor splitsing moeten hebben uitgevoerd, zullen er onomkeerbare effecten plaatsvinden die niet meer kunnen worden teruggedraaid. Dat is dan een grond voor een schadeclaim. Is de regering het met de SP-fractieleden eens dat zij ook met dit scenario rekening dient te houden?

Juristen wijzen erop dat de grond voor succesvolle schadeclaims (bij wijziging groepsverbod) van bijvoorbeeld RWE niet kan worden onderbouwd: als het groepsverbod door een wet in formele zin wordt gewijzigd, geclausuleerd of ingetrokken, mag de rechter dit niet toetsen aan de Grondwet. Het staat de wetgever vrij de wet te wijzigen. Aan het bestaan van een wet kan derhalve niet het (gerechtvaardigde) vertrouwen worden ontleend dat die wet níet zal worden gewijzigd. Een wetswijziging kan dus niet om die reden onrechtmatig zijn. Dat betekent dat partijen, die hebben gerekend op splitsing van energiebedrijven op de Nederlandse markt, een moeilijke zo niet onmogelijke zaak hebben als zij een schadeclaim willen indienen. De Staat kan dan ook wijzen op de sterk gewijzigde omstandig-

heden sinds invoering van de wet in 2008. Sindsdien is gebleken dat geen enkele andere EU-lidstaat deze wet heeft ingevoerd. Ook is de situatie op de energiemarkt sterk gewijzigd en blijkt dat bestaande wetgeving alle beoogde publieke doelen borgt (hetgeen toen niet kon worden vastgesteld). Als de Europese clausulering van het groepsverbod in het wetsvoorstel wordt afgedwongen, mogen de netbeheerders, die in publieke handen moeten zijn, een energiebedrijf overnemen, dat actief is met productie, levering en handel. Energiebedrijven zoals Essent en Nuon mogen géén netbeheerder overnemen, omdat de netbeheerder in publieke handen moet zijn. Kunnen Essent en Nuon om die reden met succes een schadeclaim indienen? Graag zien de SP-fractieleden dat de regering bij haar antwoord ook haar eerdere antwoord betrekt waarin zij waarschuwde voor mogelijke schadeclaims.

De regering merkt op dat door de splitsing onverkort door te voeren, er geen bedrijven meer zullen zijn die een extra voordeel hebben doordat zij een informatievoorsprong hebben of een vaste relatie met de aangeslotenen. Kan de regering aangeven of, en zo ja hoe, er oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van deze informatievoorsprong en vaste klantrelaties? Zou hierop gehandhaafd moeten worden door de ACM, of heeft de ACM dat gedaan? Zo ja, kan de regering hierover meer informatie leveren?
Volgens de regering kan Eneco de opbrengsten verkregen uit systeembeheer niet meer gebruiken voor het doen van investeringen. Heeft de regering aanwijzingen dat dat nu wel gebeurt? Graag zien de SP-fractieleden een onderbouwing van het antwoord.

Op de vraag waarom de motie-Doek/Sylvester niet is nagekomen, stelt de regering dat deze wel nagekomen is daar de motie ruimte bood om bij risicovolle overnames splitsing toch door te zetten. De regering noemt daarbij concreet de overname door Delta van Indaver als risico. Heeft de regering kennis van het feit dat onderzoek door NMA/DTe van juni 2007 naar de overname van Indaver door Delta concludeert: *«DTe concludeert dat de overname van Indaver door Delta geen risico's met zich meebrengt voor het publieke en onafhankelijk netbeheer door Delta Netwerkbedrijf.»*? Zo ja, kan de regering dan uitleggen waarom zij toch dit voorbeeld heeft gebruikt? Is zij het met de leden van de SP-fractieleden eens dat het onterecht is om de leden van de Eerste Kamer dit risico voor te houden, en is zij bereid om haar antwoord op de vraag te herformuleren? Zo nee, is de regering dan bereid de conclusies uit het onderzoek te bestuderen en met die wetenschap de vraag opnieuw te beantwoorden?

Op een vraag van leden van de D66-fractie over samenwerking tussen een Nederlandse transmissiesysteembeheerder en een niet-gesplitste buitenlandse beheerder, geeft de regering aan dat zij de voorkeur geeft aan geheel ontvlochten transmissiesysteembeheerders, maar dat per geval zal worden beoordeeld of volledige onafhankelijkheid is gegarandeerd. Betekent dit dat die volledige onafhankelijkheid dus wel mogelijk is, ook al is niet gesplitst?

Over systeembeheerders en regionale distributienetten: in haar antwoorden op de door de fractieleden van de SP gestelde vragen over het nut en de noodzaak van de splitsing geeft de regering meerdere – technische – argumenten, die voorbij gaan aan het wezenlijke onderscheid tussen Transmissie Systeembeheerders (TSO's) en Distributie Systeembeheerders (DSO's). In andere woorden: splitsing van GTS in een HTL-systeembeheerder en een RTL-systeembeheerder impliceert dat het HTL en RTL twee gescheiden systemen zijn, zonder samenhang in termen van techniek en/of beheer. Kan de regering dit bevestigen, en zo niet, kan de regering dan aangeven wat de werkelijke reden is – of redenen zijn –

voor de splitsing van GTS? De regering noemt ook als argument voor splitsing dat systeemgebruikers alleen betalen voor waar zij gebruik van maken. Geldt dit ook voor afnemers van hoogcalorisch gas die geen gebruik maken van de systeemdienst «kwaliteitsconversie» waarmee hoogcalorisch gas omgezet wordt in laagcalorisch gas? Zo niet, wat is daarvoor de reden?

De leden van de SP-fractie vroegen eveneens of «de regering kan aangeven in hoeverre de belangen van systeemgebruikers, toezichthouder, transmissiesysteembeheerder en/of aandeelhouder gediend zijn met de mogelijkheid die de wet biedt om meer dan een transmissiesysteembeheerder voor gas in Nederland te hebben». Zij stellen vast dat de regering in haar antwoord onvoldoende ingaat op de belangen van de systeemgebruikers. Volgens de regering is de splitsing in het belang van systeemgebruikers. Kan zij aangeven of systeemgebruikers geconsulteerd zijn over de voorgenomen splitsing van GTS, en zo ja, wat hun opvattingen zijn? Zo nee, waarom niet?

In antwoord op de vragen over de mogelijke consequenties van het hebben van meer dan een transmissiesysteembeheerder gas voor het toezicht door de ACM, stelt de regering dat «toezichtslasten evenwel in beginsel geen reden kunnen zijn om een bedrijf te verbieden zich zodanig te organiseren als zij efficiënt acht». Is zij niet ook van mening dat de toezichthouder toeziet op efficiënte kosten en bescherming van de systeemgebruiker tegen monopoloïde overwinsten en daarmee op het efficiënt opereren van de transmissiesysteembeheerder? Een belangrijk toezichtsinstrument ter voorkoming van dergelijke overwinsten, bestaat uit het vergelijken van bedrijven door middel van een benchmark. In hoeverre bemoeilijkt de splitsing het gebruik van het instrument benchmark en wat is de opvatting hierover van de toezichthouder ACM?
De definitie van «aansluiting» is de kerndefinitie van de nieuwe Elektriciteits- en gaswet. Sinds het wetsvoorstel naar de Tweede Kamer is gestuurd, is de definitie van «aansluiting» al vier keer gewijzigd. Het resultaat leidt ertoe dat de verbinding tussen twee systemen niet langer gedefinieerd wordt als «aansluiting». Daarnaast geeft de regering aan dat, in tegenstelling tot de huidige praktijk, een «aansluiting» geen onderdeel uitmaakt van een «systeem». Dit is problematisch. Als een verbinding tussen twee systemen geen aansluiting is, dan is het niet duidelijk op welke manier aansluit- of transporttarieven in rekening worden gebracht. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk hoe en op basis waarvan landelijk systeembeheerder TenneT straks kosten in rekening moet brengen bij systeembeheerder Enexis. Als niet duidelijk is of een aansluiting hoort bij een installatie of bij het systeem, wat is deze verbinding dan wel precies, wie heeft het eigendom en wie is verantwoordelijk voor dit wezenlijke onderdeel van de energievoorziening?

In de nieuwe definitie van «aansluiting» worden verbindingen tussen systemen die worden beheerd door systeembeheerders (openbare netten), niet langer aangemerkt als een aansluiting. Kan de regering nader toelichten waarom de verbindingen tussen deze openbare systemen niet worden aangemerkt als aansluitingen? Is het mogelijk bij systeembeheerders van openbare systemen tarieven, zoals aansluit- en transporttarieven in rekening te brengen? Zo ja, hoe en op basis van welke tariefdragers worden de kosten voor het transport van elektriciteit met betrekking tot een verbinding van twee systemen dan in rekening gebracht? En hoe worden de aansluitvergoedingen in rekening gebracht? Waar blijkt dit uit de wetstekst van het voorliggende wetsvoorstel? Zo nee, wie krijgen de kosten voor deze verbindingen dan wel in rekening gebracht?

Uit de toelichting op het wetsvoorstel volgt dat een aansluiting niet langer onderdeel uitmaakt van het «systeem», maar voor de toepassing van dit wetsvoorstel wordt aangemerkt als een zelfstandig onderdeel. Waarom is er voor gekozen de aansluiting niet langer te beschouwen als een onderdeel van een «systeem»? Wie is er uiteindelijk verantwoordelijk voor het beheer van de aansluiting? Wie is eigenaar van de aansluiting? Kan een persoon verlangen dat er een aftakking op een aansluiting wordt gemaakt? Zo ja, op welke wijze is dit recht op een aftakking (aansluiting op een bestaande aansluiting) geregeld? Blijft de huidige restitutieregeling van kracht? Zo ja, hoe is dit geregeld in het wetsvoorstel?

Volgens de nieuwe wet kunnen straks onderdelen van het transmissiesysteem voor elektriciteit worden uitgezonderd van de zogenaamde «enkelvoudige storingsreserve». In het Besluit elektriciteit en gas worden deze uitzonderingssituaties beschreven. Het is niet duidelijk of de huidige systemen voldoen aan de uitzonderingsituaties. Op welke wijze en door welke organisatie kan worden nagegaan of het huidige transmissiesysteem voldoet aan de enkelvoudige storingsreserve behoudens de uitzonderingen die mogelijk worden gemaakt met artikel 5.4 lid 5?

Op welke wijze en door welke organisatie kan na een grote stroomstoring worden getoetst of de oorzaak van de storing niet was gelegen in het feit dat er niet was voldaan aan de verplichting van de enkelvoudige storingsreserve behoudens de uitzonderingen die mogelijk worden gemaakt met artikel 5.4 lid 5?
Op basis van welke bevoegdheid in de nieuwe wet kan de ACM onderzoek doen naar de oorzaak van een grote stroomstoring?
Waarom is ervoor gekozen geen verplichting voor de systeembeheerder op te nemen in de nieuwe Elektriciteit- en gaswet om na een grote stroomstoring onderzoek te doen naar de oorzaak van de storing?

In de Europese regelgeving (onder andere richtlijn 2009/72/EG) is een belangrijke rol toegekend aan de ACM bij de beoordeling van investeringspannen van systeembeheerders. In het wetsvoorstel wordt de rol van de ACM beperkt tot het uitbrengen van een advies over het investeringsplan, terwijl de Minister beslist over het investeringsplan zelf. Uit artikel 22 van de richtlijn 2009/72/EG lijkt te volgen dat de ACM het finale oordeel over een investeringsplan moet geven in de vorm van een besluit en zelfs kan eisen dat er wijzigingen worden doorgevoerd. Bovendien moet volgens artikel 22 van diezelfde richtlijn jaarlijks een plan worden opgesteld en ingediend. De door de regering voorgestelde regels wijken af van de door Europa voorgeschreven systematiek. Kan de regering nader ingaan op de rol van de toezichthouder met betrekking tot investeringsplannen zoals opgenomen in de Europese regelgeving en de wijze waarop toezicht op investeringsplannen in het voorliggende wetsvoorstel is geregeld?

Kan de regering aangeven of zij met periodiek «jaarlijks» bedoelt, zoals wordt voorgeschreven in de Europese richtlijnen?

Het overgangsrecht regelt dat lopende aanvragen voor besluiten op grond van de Elektriciteitswet 1998 en Gaswet zullen worden behandeld op grond van de nieuwe Elektriciteits- en gaswet. In het voorgestelde artikel 12.13 wordt geregeld dat aanhangige aanvragen tot en verzoeken om het nemen van besluiten op grond van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet na inwerkingtreding van de nieuwe Elektriciteits- en gaswet van rechtswege aanvragen, verzoeken en bezwaren zijn op grond van de nieuwe wet. Kan de regering toelichten wat de achtergrond van dit overgangsrecht is? Waarom is er niet voor gekozen lopende aanvragen voor besluiten af te handelen op basis van het oude recht?

Geldt het overgangsrecht zoals voorgesteld in artikel 12.13 ook voor aanvragen voor geschilbeslechting door de ACM?

In 2010 heeft Eneco gelijk gekregen van het gerechtshof in Den Haag en is eigendomssplitsing onverbindend verklaard. De Staat is daarna in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. Deze heeft vijf jaar later, in juni 2015, uitspraak gedaan dat eigendomssplitsing niet in strijd is met Europees recht. De Hoge Raad heeft het tweede punt terugverwezen naar het gerechtshof van Amsterdam. In deze procedure moet het gerechtshof onder andere toetsen of het groepsverbod strijdig is met het eigendomsrecht zoals vastgelegd in het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Een uitspraak van het gerechtshof wordt in de loop van 2016 of begin 2017 verwacht en kan ertoe leiden dat het groepsverbod alsnog onverbindend wordt verklaard. Dit betekent dat eigendomssplitsing vóór dit moment leidt tot onomkeerbare schade die niet meer kan worden teruggedraaid. Is de regering het met de SP-fractieleden eens dat er geen onomkeerbare stappen gezet moeten worden in een kwestie die nog onder de rechter is? Zo nee, waarom niet?

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

De regering geeft geen duidelijk antwoord op de vraag of Nederland het enige land in Europa is dat bedrijven met een distributiesysteem dwingt tot afsplitsing van dit distributiesysteem. Graag een kort en duidelijk antwoord. Wil de regering ook de vraag of het juist is dat de EU-richtlijnen en EU-verordeningen niet dwingen tot het groepsverbod kort en duidelijk beantwoorden?

De regering beantwoordt de vraag, of bestaande bepalingen in het Besluit financieel beheer netbeheerders, het vennootschapsrecht, het faillissementsrecht, het beleningsverbod, het distributienetwerk niet afdoende beschermen tegen commerciële risico's, niet inhoudelijk, maar verwijst alleen naar het gegeven dat ten tijde van de behandeling van de Splitsingswet in de Kamer, deze wetten en bepalingen ook al bestonden, en desondanks het groepsverbod wenselijk werd geacht. Ook is na aanvaarding van de wet het absolute en wettelijk vastgelegde privatiseringsverbod in werking getreden. Wil de regering inhoudelijk ingaan op de bescherming die bovengenoemde wetten en regels bieden voor het distributienetwerk, en beargumenteren waarom dat niet afdoende is?

De regering voorziet geen afbreuk van de lokale en regionale betrokkenheid door het groepsverbod. Hoe kijkt zij aan tegen het gegeven dat de bedrijven die wel gesplitst zijn, Nuon en Essent, overgenomen zijn door grote buitenlandse bedrijven, respectievelijk Vattenfall en RWE, waarmee wel degelijk de regionale betrokkenheid is verminderd? Hoe kijkt de regering aan tegen het gegeven dat na overname de duurzame energieactiviteiten van deze bedrijven zijn verminderd, en dat deze bedrijven aanzienlijk minder presteren op het terrein van duurzame energie dan Eneco?

Op de vraag van de GroenLinks-fractieleden waarom de regering niet hecht aan een gelijk speelveld in Europa, waar het gaat om het systeem van productie, levering en handel van elektriciteit en gas, geeft de regering geen duidelijk antwoord. De GroenLinks-fractieleden lezen vooral dat het nu eenmaal aan andere landen is om te besluiten of zij al dan niet een groepsverbod doorvoeren, en dat het gegeven dat bedrijven als Nuon en Essent onderdeel zijn van internationale bedrijven met eigen distributienetwerken, nu eenmaal een gegeven is, en geen invloed heeft op het speelveld in Nederland en in Europa. Zij vragen de regering om een nadere toelichting.

De GroenLinks-fractieleden constateren dat de regering ten aanzien van de motie-Vos, over het mogelijk maken van ruimte voor de systeembeheerders om commerciële activiteiten te starten in het licht van de energietransitie, dat hier ruimte voor is binnen de kaders van de kerntaak van de systeembeheerders. Waarom geeft de regering hier wel ruimte voor, die zij onthoudt aan de bestaande bedrijven met een distributiesysteem, omdat de regering hier commerciële risico's voorziet?

Waarom is de regering niet bereid de uitspraak van de Hoge Raad over de inbreuk op het eigendomsrecht (EVRM) af te wachten, alvorens over te gaan tot handhaving van het groepsverbod? Loopt zij hier niet het risico dat onomkeerbare stappen worden afgedwongen, die later wellicht onnodig waren? Loopt zij hierbij niet het risico van hoge schadeclaims? Wat is, in dat licht de reden, om dit besluit niet gewoon af te wachten alvorens tot handhaving over te gaan?

De leden van de GroenLinks-fractie zijn niet overtuigd van de stelling van de regering dat de tender pas gestart kan worden na aanvaarding van het voorliggend wetsvoorstel. De regering geeft aan dat partijen die willen inschrijven, dat niet zullen doen voordat dit wetsvoorstel is aanvaard. Dat laat toch onverlet dat de tender kan worden opengesteld en partijen zich kunnen gaan voorbereiden op inschrijving van de tender, die op 31 maart sluit?

Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie

Schoon, betrouwbaar en betaalbaar

De leden van de ChristenUnie-fractie hechten aan de drie publieke doelstellingen van het energiebeleid: schoon, betrouwbaar en betaalbaar. Deze leden constateren dat er tot op heden een onbalans tussen deze drie doelstellingen is. Het overheersende marktparadigma en een ontbrekende stabiele integrale aanpak hebben ertoe geleid dat de publieke doelstelling «schoon» tot op heden onvoldoende is gerealiseerd, terwijl tegelijkertijd onduidelijk is of de liberalisering voor de eindgebruiker een beter betaalbare energie heeft bevorderd. Deze leden spreken de hoop en verwachting uit dat het voorliggende wetsvoorstel zal bijdragen aan een schonere energievoorziening.

Groepsverbod

De leden van de ChristenUnie-fractie betreuren nog altijd het per 1 juli 2008 van kracht geworden groepsverbod. Nederland is uiteindelijk het enige land in de Europese Unie gebleken dat is overgegaan tot wettelijk verplichte eigendomssplitsing. Alleen Nieuw-Zeeland heeft een vergelijkbare keuze gemaakt en dat land is een aantal jaren geleden al tot de conclusie gekomen dat de verplichte eigendomssplitsing niet heeft gebracht wat ervan werd gehoopt. Deze leden zijn dan ook teleurgesteld dat de regering niet voornemens is een novelle in te dienen, waarmee alsnog de strekking van het relatief breed maar in de Tweede Kamer inderdaad onvoldoende gesteunde amendement-Smaling[3], in het voorliggende wetsvoorstel zou worden verankerd. Deze leden houden de regering graag voor dat het beter is ten halve te keren dan ten hele te dwalen, en roepen de regering op, het tot op heden ingenomen standpunt betreffende het handhaven van het groepsverbod te heroverwegen. Graag een reactie op dit punt.

---

[3] Kamerstukken II 2015/16, 34 199, nr. 25.

Juridische consequenties bij opschorten groepsverbod

De regering geeft aan niet in te kunnen schatten hoe groot de kans van slagen is van eventuele claims tegen de Staat in het geval het groepsverbod «on hold» wordt gezet, totdat er een Europese verplichting voor splitsing komt (amendement-Smaling). Kan de regering dit nader onderbouwen? Het bevreemdt de leden van de ChristenUnie-fractie namelijk dat de regering het mogelijk acht dat bedrijven succesvol tegen de Staat kunnen procederen bij het opschorten van het groepsverbod, terwijl geen enkele andere lidstaat van de Europese Unie een groepsverbod kent en er sowieso ongesplitste buitenlandse energiebedrijven op de Nederlandse energiemarkt actief zijn.

Kerncentrale

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de regering hoe zij Delta en de huidige aandeelhouders precies tegemoet gaat komen, mocht de splitsing doorgaan. Er wordt in de memorie van antwoord gesproken over een overeengekomen proces leidend tot een onderbouwde analyse en een heldere weging van mogelijke alternatieven. Dat klinkt deze leden bovenmatig procedureel in de oren. Graag ontvangen zij een inhoudelijk antwoord op de vraag hoe het beheer van de kerncentrale in Borssele gaat worden geregeld. Het is de regering c.q. het Rijk die het groepsverbod in de wet continueert, waarmee volgens deze leden de regering een verantwoordelijkheid heeft bij het mitigeren van de consequenties van splitsing voor zowel de kerncentrale als de werkgelegenheid in de provincie Zeeland.

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken zien de antwoorden van de regering met belangstelling tegemoet.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Gerkens

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken,
De Boer